

133 nap

HORVÁTH JÓZSEF, KEKESDI GYULA, NEMES JÁNOS
ÉS ORDÁS NANDOR RÍPORTSOROZATA

244

18.

Megdördülnek az antant ágyúi

A párizsi urakat egyre nagyobb nyugtalansággal tölti el, ami Magyarországon történik. Lehetséges, hogy Szovjet-Oroszországon kívül Magyarországon is gyökeret ver a kommunista rendszer? Talán még sincs igazuk azoknak, akik csupán néhány hetet jövendöltek a Tanácsköztársaságnak? Ugy határoznak, hogy Budapestre küldik Smuts tábornokot, a volt dél-afrikai miniszterelnököt: puhatolja ki a helyzetet.

Smuts április negyedikén érkezik Budapestre. A kormányzótanács képviselőinek dörgedelmes ultimátumot ad át. Térképen megmutatja a szövetséges hatalmak által kijelölt már ismert demarkációs vonalat, amely szerint a magyar csapatokat Szegedről, Debrecenből ki kell vonni. Kun Béla komoran figyel. A térképen a ceruza hegyén kigyózó piros vonalat figyel, amely olyan, mint egy húrok Tanács-Magyarország testén, s a zsinagógát végéig Smuts tartja a markában.

A kormányzótanács úgy dönt, hogy visszautasítja Smuts ajánlatát, ugyanakkor további tárgyalásokat, békekonferencia összehívását javasolja. Smuts különvonata tovább robot Prága felé.

Egy hét múlva Franchet d'Es-

pérey francia tábornok, az antant balkáni hadserege főparancsnokának belgrádi főhadiszállásán lázas munka folyik. A törzs a legnagyobb titokban haditerveket dolgoz ki. A térképeken Tanács-Magyarország... Franchet d'Espérey figyelmesen tanulmányozza az erőviszonyokat, a hadrendet és a hadműveletek tervét.

Az ő főparancsnoksága alatt a szerb frontszakaszon egy gyalog- és egy lovasadosztály áll készenlétben. A francia szakaszon két gyaloghadosztály és egy lovasdandár ugrásra kész. Tanács-Magyarország északi határán Pellé francia tábornok vezénylete alatt ott az egész csehszlovák haderő. És a román frontszakasz, amely most a legfőbb? Erről Berthelot francia generális, a királyi román seregek vezénylő tábornoka felel:

— Román részről négy gyaloghadosztály, egy lovasdandár, továbbá megfelelő számú tüzérség áll rendelkezésemre, marsall úr. Ez az erő nekem teljesen elegendő.

— Helyes — hagyja helyben Franchet d'Espérey — és még a lelkére akarom kötni, tábornok úr, hogy a vezényletet egy pillanatra se engedje ki a kezéből! Ezért ön és De Lobit egyaránt felélek.

— Marsall úr — jegyzi meg Berthelot — a francia tábornokok és tisztiek a román udvar és a királyi kormány teljes bizalmát élvezik. A csapatok felett minden tekintetben mi parancsnokolunk.

— Értem, értem, de vigyázatos-ságra intem, tábornok. Nem a királyi kormány és nem az udvar miatt aggódom, hanem a legénység miatt. Tehát erőlyes vezetést, és a mi szempontjainkon kívül semmi más nem létezik! Még valamit. Jelentették nekem, hogy a vörösök úgynevezett székely hadosztályának parancsnokai itt, az északi szárnyon, együttműködnek velünk.

— Igen, marsall úr, Kratochwill ezredes és tisztjei kapcsolatban vannak Olteanu tábornokkal. Személyesen is érintkezésbe lépek velük a támadás küszöbén.

Április tizenötödike. Húvós éjszaka borul a kelet-szatmári erdőkre. A kis erdei lak körül szuronyos katonák. Motoiu román királyi tábornok savanykás cujkával kínálja vendégét, Olteanu tábornokot. A két seregtestparancsnok az együttműködés végső összehangolása végett találkozott az erdészlakban. A lámpás fénye sárgán verődik vissza az asztalra terített térképről, amelyen vas-kos nyilak jelzik a támadás fő irányait. Egy tömzsi nyíl Szatmárnémetin át Csap felé bök, ez az Olteanu támadó oszlopa. Egy másik nyíl kettéválva, egyik végével Debrecenre, a másikkal Szolnokot veszi célba.

A tanácskozás a végéhez közeledik. Motoiu egy erős ívben visszahajló nyílrá mutat:

— És itt, hogy jutsz a vörösök hátába?

— Két ezreddel nyomom követem a visszavonuló székely hadosztályt. Tegnap este megállapodtunk Kratochwill emberével. Már tudnak a támadásról...

— Ezt nem kellett volna! — aggodik Motoiu.

— Hagyd el, ez rendben lesz. Amint elkezdjük, Kratochwill visszavonul. És aztán itt, Csap mellett felveszem az érintkezést a csehszlovákokkal. Egészségedre!

— A tábornokok isznak. Sűrű füst lepi be a szobát. Mindketten gondterhelten nézik a térképet.
— Mit gondolsz, testvér, miért ez a nagy sietség? — kérdi Olteanu.

— Nem tudom — szól töprengve Motoiu —, de annyit mondhatok neked, hogy csak óvatosan! Nagyon óvatosan!

— Hm... én erősítéseket vártam az orosz frontról, de hol maradtak?

— Kérdeztem Berthelot tábornokot, azt mondja, az oroszok nagy támadásba kezdtek Galiciában is, Besszarábiában is. Éppen most. Mintha csak segíteni akarnának a magyar vörösöknek. Hát ezért nincs erősítés.

— Legjobb lett volna várni.

— Hja, a magasabb szempontok. Bukarestnek sürgős. De lehet, hogy a franciáknak sürgős, Berthelot, aztán De Lobitz tábornok és a francia tiszték türelmetlenkednek. Itt sündörögnek naphosszat. Aztán olvasom, hogy Brătianu nyilatkozott a lapoknak. Azt mondja, a vörösök erősen szervezkednek az egész országban.

— Azt tudom — bólint Olteanu — mindenféle tüntetések, meg zavargások voltak. Te, nekem örökké mossák a fejem felülről a sok szökevény miatt. Hát hogyan kapaszkodjak beléjük? Napjában negyven-ötven civil és katona lóg át a vörösökhöz.

Motoiu vállat vont. Elbűcsúzta.

— Hát akkor... csak óvatosan. És felkészülni ellenakciókra.

Másnap délután a front teljes hosszában megdörögnek az antant ágyúi. Az intervenciók tü-

zet zúdítanak a vöröshadsereg állásaira, és rohamra lódulnak.

Kratochwill és a székely hadosztály az első lövésre visszavonul. Ugy, amint megállapodtak... Az áruló ezredes jelenti Böhmennek, hogy „a túlerővel szemben tehetetlen”. Böhme tudomásul veszi. Olteanu jól számított: egy oszlopa szinte akadálytalanul jut előre az északi szárnyon.

Motoiunak azonban nehezebb a dolga. A királyi fehértábornok nem is titkolja meglepetését a vöröshadsereg elszánt ellenállása miatt. Amikor Berthelot francia generális türelmetlenül sürgeti a gyorsabb előrenyomulást, Motoiu így jelent:

— Engem úgy tájékoztattak, hogy a vöröscapatok a szervezés állapotában vannak és támadásunknak képtelenek lesznek ellenállni. Kérem, meggyőződhet róla, hogy a vörösök több helyen is a legnagyobb elszántsággal védik állásaikat.

Berthelot azonban nem hatódik meg:

— Semmi magyarázkodás, semmi pardon, tábornok úr! Ne kíméljen semmi erőt, csak előre!

Roppant nyomás nehezedik a vöröshadsereg arcvonalára. A mieink kénytelenek hátrálni a túlerővel szemben. Kratochwill és tisztjeinek árulása megnyitotta a frontot a támadók előtt, s ez zavart támasztott a vöröscapatok soraiban. Az intervenciók Vámpércs alatt gyülekeznek Debrecen elfoglalására. A védelmet sárói Szabó százados, a kiváló kommunista tiszt vezeti. Debrecen munkássága civilben ragad fégyvert és siet ki a frontra a város védelmére. A vöröskatonák határtalan akarással fogják fel a megújuló rohamokat.

Debrecentől keletre vagy tizenöt kilométerre három vöröskatonára fekszik egy tüzelőállásban. Patús Imre, az öreg kőműves ci-

vilben. Két napja jött ki a frontra, beöltözni sem volt ideje... Mellette erőlködve figyel előre az éjszakában Márkus Ferenc, egy, a csapatától elszakadt fiatal vöröskatonára, és Kulcsár Sándor lakatos. Ő is civilben. Az ellenség vesztettül lövöldöz. Patús egyre biztatja társait:

— Ne sajnáljátok, az istenségek! Ott villog a torkolattűzük, oda célozzatok!

A kimerült katonák nem moccanak az állásból. Észre sem veszik, hogy jobbról, balról hátrébb húzódott a front, s voltaképpen elszakadtak csapatuktól. Csak akkor eszmélnek, amikor elől-hátul az intervenciók csatakiáltása hallik. Patús körülnéz, és egyszerre közli társaival a helyzetet:

— Ittfelejtődünk. De egy tapodtat se innét! Amíg szusz van bennünk, elvtársak...

Gyorsan körkörösén helyezkednek el. Három irányba mered puskacsövük és lönek, egyre lönek. Az ellenség felfedezi őket. Tíz főnyi osztag kúszik feléjük. Patús, Márkus és Kulcsár minden lövése talál. Megtizedelik az ellenük támadó osztagot.

Patús bácsi keze társai kezét keresi. Megszorítják, utójára. Az ellenséges osztag meglódul, s mire megpirkad, ott folyik el piros véruk...

A vöröskatonák soraiban hősiessen harcolnak a magyarok oldalán oroszok, osztrákok, csehek, szlovákok, románok is. Odaát Motoiu tábornoknak semmiképpen sem fér a fejébe miért verekszenek oly haláltmegvetően ezek a különféle nemzetiségű katonák? Hát mit védelmeznek ezek? Jó, hogy a magyarok, ezek otthon vannak. De a nemzetközi ezred? Motoiunak fogalma sem volt a proletárokatonák hősiességének okáról, belső rugóiról. És vadul hajszolta a támadókat, úgy érezte, éppen a nemzetköziekkel szemben kell átútó sikert kivívni, itt

csak „idegenek” harcolnak vele szemben.

Éjszakára valamelyest elcsendesedik a front. A sebtében készült állásokban puskájuk agyára hajtják fejüket a kimerült vöröskatonák. Anton Engel osztrák vöröskatonára megpróbálja tekintetével átfúrni a félhomályt. Ismeretlen a táj, még sohasem járt itt. Két hete, hogy 1200 osztrák önkéntessel együtt átjött Tanács-Magyarországra. Rothziegel elvtárs vezetésével harcolnak.

Anton Engel szakasza szinte pihenés nélkül küzd a tűzvonalban. Egyszer csak Engel a melléhez kap. Vér csorog elő ingéből, zubonyán egyre tágul a sűrű, nedves folt. Elveszti az eszméletét. Észre sem veszi, hogy szanitécek kapják fel, s a kötőzöhelyre viszik. Csak bent tér magához, a langymelegben. Megpróbál felülni, nagynehezen sikerül.

— Papírt, ceruzát adjatok, elvtársak! — nyöszörög halkán.

Az orvos egy pillanatig töpreng. A seb halálos, miért ne adna neki? Anton Engel remegő ujjai közé szorítja a ceruzát és kusza sorokat ró a papirosra:

„Kedves szüleim! Midőn ezt a levelet megkapjátok, én már nem leszek életben. Ne sírjatok, ne szomorkodjatok, igaz ügyért eszem el. Az évszázadok óta kiszákmányolt, kitagadott proletárok felszabadításáért. Majd egyszer ott is, az én hazámban felvirrad a szabadság napja. Szeretőd fiatok, Anton.”

Az orvos átveszi tőle a papírlapot. Anton Engel csak kérő tekintetével küldi útjára búcsúlevelét, már nincs ereje szólni.

Egy nap múlva ugyanezen a frontszakaszon halt hősi halált az osztrák önkéntesek kiváló vezetője és parancsnoka, Leo Rothziegel is.

**Következő riportunk:
A SZABADSÁG MÁJUSA**